

Osman Karatay, *İran ile Turan: Hayali Milletler Çağında Avrasya ve Ortadoğu*, Ankara 2003

Aydos ŞALBAYEV*

Avrasya'nın, özellikle de Türklerin en eski tarihleriyle ilgili çalışmalarda son yıllarda dikkati çeken şey, mevcut bilimsel birikimin ilerlemesinden daha hızlı olarak, yerleşmiş kanaatlerden büyük ölçüde sapmaların olmasıdır. Çeşitli araştırmacılar bugüne kadarki açıklamaları reddederek yeni önerilerle gelmekte, iyi bilindiği düşünülen pek çok konuda bile yeni yeni fikirler öne sürmektedir. Bu çerçevede, son yıllarda yayımlanan eserlerin en ilginç olanlarından biri de kuşkusuz Osman Karatay tarafından yazılan İran ile Turan adh eseridir.

Söz konusu kitabın yazılış öyküsünü önsözden öğrenmekteyiz. Daha önce "Hırvat Ulusunun Oluşumu" (Ankara 2000) adlı çok ilgi gören bir eser hazırlayan Karatay, bu eserin giriş mahiyeti taşıyan birinci bölümünde kısaca söylediği bazı şeyleri aradan geçen üç yıl zarfında derinden araştırmış, bunun üzerine yeni bulguları da ekleyerek bu eseri ortaya çıkarmıştır. Dokuz bölümden oluşan kitabın ilk üç bölümü, sırasıyla medeniyetin, İran'ın ve Turan'ın kısa tarihlerine hasredilmiştir. Dördüncü ve beşinci bölümlerde Türklerin anayurdu aranmaktadır. Alıncı bölüm, Eskiçağ'da Hint-Avrupa olgusunu sorgulamakta, yedinci bölümde tartışmanın odağındaki kavim olan Sakalar/İskitler ele alınmakta, sekizinci bölümde ise mitolojilerdeki eski İran sorgulanmaktadır. Kendisi Slav dünyası uzmanı olan yazar, bu kitabının da dokuzuncu ve son bölümünü genel olarak Türk-Slav ilişkilerine ayırmıştır.

Yazar, Türklerin atalarının Ortadoğu kökenli olduklarını öne sürmekte, esas çıkış noktalarının Van gölünün güneyindeki alan olduğunu savunmaktadır. Burada çoğalan, bir taraftan da batıdan gelen Samî topluluklarının baskısına maruz kalan bu atalar, daha çok Kafkaslar üzerinden olmak

* *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü /ANKARA*

üzere, peyderpey Avrasya düzlüklerine açılmışlardır. Yazar, Ortadoğu'daki atalar için kesinlikle Türk ifadesini kullanmamakta, Türklüğün yaşının 3500 yıldan fazla olamayacağını düşünmektedir. Bugünkü anlamıyla Türklük, nihayetinde yine Orta Asya'da teşekkül etmiştir. Batıdaki bir Türk yurdunu ilk arayan tarihçi Karatay olmamakla beraber, bu yazar aynı konuyu çalışan diğer tarihçilerden de keskin hatlarla ayrılmaktadır. Ünlü isimler arasında Azerbaycan'da Ağasioğlu, İran'da Zehtabi ve Tataristan'da Zekiev de Türk anayurdunun batıda olduğuna inanmaktadırlar. Ancak Karatay, eski Ortadoğu kavimlerini doğrudan Türk olarak adlandıran bu bilginlerin aksine, Türkler ile Türklerin atalarını kesin hatlarla ayırmaktadır. Bu arada Kürtlüğün ortaya çıkışı gibi ilginç ve tartışmalı konularda da yeni görüşler ortaya koymaktadır.

Bu kitabın temel yazılış amacı olduğu sezilen şey ise tarihî Hint- Avrupalıların abartılmasına yazarın gösterdiği tepkidir. Hiç bir ırkın hiç bir zaman dihinde hiç bir şekilde salt üstünlük sahibi olamayacağına inanan yazar, mutlaka üstün ırk aranıyorsa bunun kesinlikle Hint-Avrupalılar olamayacağını göstermektedir. Bunun en açık kanıtı, tarihî dönemlerde Hint-Avrupah toplulukların hiç bir medeniyet ortaya çıkaramamaları, bilinen örnekler olarak İran, Yunan ve Roma medeniyetlerinin tamamen ithal olduğu, başka topluluklarca uyarılmadıkları takdirde Hint-Avrupa dilli halkların en ilkel seviyede yaşamayı sürdürdükleri gerçeğidir. Yazar, bunun en açık delillerini ise doğrudan 'üstün ırk' Germanlarda ve komşuları Slavlarda bulmaktadır. Bu çerçevede, çoğunu ilk kez duyduğumuz pek Çok Almanca, İngilizce ve Slav dillerinden kelimenin etimolojisi yapılmakta, ilginç ve düşündürücü sonuçlara ulaşılmaktadır.

Yazar, çeşitli kaynaklardan yaptığı başarılı bir derleme ile Eskiçağ'ın tartışmalı kavmi Sakaların İrani asıllı oluşunun imkansızlığını göstermekte, Türklüklerini ise açık şekilde ispatlamaktadır. Hatta ona göre bu halk, ilk büyük Turan devletini kuran topluluktur. Kısmen Türk ananeleri, büyük ölçüde de İran kaynakları vasıtasıyla bize ulaşan Eskiçağ'ın İran-Turan muharebelerinde bir tarafı Sakalar temsil etmektedir. Tuhaf olan şey, işin başında öbür tarafı, İran'ı bugün anladığımız manada İranlıların, daha doğrusu tarihteki Perslerin temsil etmeyişidir. Persler sonradan ortaya çıkmışlardır ve sadece İran'ın değil, Turan'ın da tarihî mirasına konarak ve-

ya bunu gasp ederek tarihte gerçekliği olmayan, ama millî hafızada yeri büyük olan bir tarih şuurunu gehşürmüşlerdir. Bunu yaparken, yazara göre, büyük bir Turan hükümdarını da çalmışlar ve kendi millî kahramanları, en büyük hükümdarları yapmışlardır.

'İran ile Turan' dünya tarihinin çok ilginç, ama aynı ölçüde kapalı ve destanî bir dönemine ışık tutma çabası olarak dikkate değer bir çalışmadır. Ancak yazar, nispeten küçük bir hacim içinde çok fazla tarihî konuda yeni iddialar getirmektedir ve bunları ileride daha açık olarak savunması beklenmektedir. Gerçi eser bir fikir jimnastiğinden ibaret olmayıp, hayli yüklü bir bilgi birikimini yansıtmaktadır; fakat kitaptaki bölümlerin her biri ayrı bir çalışma konusudur ve daha ayrıntılı incelenmeleri gerekmektedir. Bu yapırsa ve de öne sürülen tezler kabul görürse, özellikle Türklerin kökeniyle ilgili tarihleri yeni baştan yazmak gerekecektir.